

Memorandum (versiun 2) per mauns dal Departament da giustia, segirezza e sanadad (DGSS)

Davart dumondas en connex cun la concepziun da la surveglianza da la giustia en il chantun Grischun

Cuntegn:

1.	Introducziun	1
1.1	Incumbensa.....	1
1.2	Remartgas preliminaras	2
2.	Terms fundamentals e tips da la surveglianza da la giustia.....	2
2.1	Surveglianza dals organs e surveglianza ierarchica.....	2
2.2	Surveglianza che concerna pliras pussanzas ed autoritads e surveglianza entaifer las autoritads	2
2.3	Object da la surveglianza.....	3
2.4	Aspects temporals da la surveglianza	4
3.	Instruments da surveglianza	5
3.1	En general.....	5
3.2	Instruments d'informaziun e d'examinaziun	5
3.3	Mesiras dal dretg da controlla.....	5
4.	Il dumber da las regulaziuns da la surveglianza da la giustia	6
5.	La dumonda a	6
6.	La dumonda b.....	7
7.	La dumonda c	7

1. Introducziun

1.1 Incumbensa

Il DGSS vul laschar sclerir las suandantas dumondas a maun d'ina expertisa:¹

- Co pon ins concepir a moda pli efficazia ed effizienta ils meds da surveglianza existents?
Tge mesiras stuess ins prender?
- Tge meds da surveglianza supplementars pudess ins introducir? Quant enavant meglierass quai la controlla da l'administraziun giudiziala? Tge mesiras stuess ins prender per implementar tals meds da surveglianza?
- Existan ulteriuras mesiras, cun las qualas ins pudess meglierar la controlla (e la regulaziun) da l'administraziun giudiziala?

Las respostas a las dumondas vegnan per part influenzadas tras la tscherna dal model organisatoric da la surveglianza da la giustia. Quest memorandum sa referescha explicitamain mo al model organisatoric da la surveglianza da la giustia sco quai ch'el vegn preschentà en il document dals 18 da mars 2021.

¹ Cfr. e-mail dals 2 d'october 2020 dal DGSS a l'autur.

1.2 Remartgas preliminaras

L'autur da quest memorandum ha gia scrit ils 16 da settember 2020 in memorandum per la revisiun da la surveglianza da la giustia en il chantun Grischun.² Lezza giada èn vegnidas tractadas directivas per in sistem da la surveglianza da la giustia e la dumonda quant adattads ch'èn ils models organisatorics da la surveglianza da la giustia proponids sco variantas. Las explicaziuns da quella giada da l'autur èn anc adina actualas ed èn previsas sco basa per quest memorandum.

Oriundamain era planisà per la surveglianza da la giustia in model per gronda part d'in stgalim. Il mars 2021 èn ins la finala sa decidì per in model da dus stgalims, tenor il qual las dretgiras regiunalas han mintgamai la surveglianza da l'uffizi da mediaziun e da l'autorità da mediaziun per dumondas da locaziun da lur regiun. Ina surveglianza da dus stgalims entaifer la giustia è en mintga model fitg ineffizienta; igl è da dubitar che derschadras e derschaders da las dretgiras regiunalas possian propi surpigliar questa incumbensa senza sustegn d'in servetsch central chantunal.³ Il sistem da surveglianza daventa uschia era fitg complex. In model organisatoric da dus stgalims limitescha las pussaivladads da crear ina surveglianza da la giustia efectiva ed effizienta che fiss la finamira. Quests dischavantatgs d'ina surveglianza da la giustia sin dus stgalims pon per part vegnir cumpensads, cunquai che la Dretgira superiura dat a las dretgiras regiunalas directivas che garanteschon ina surveglianza unifurma en l'entir chantun dals uffizis e da las autoritàs da mediaziun per dumondas da locaziun.

2. Terms fundamentals e tips da la surveglianza da la giustia

2.1 Surveglianza dals organs e surveglianza ierarchica

Tar la surveglianza da la giustia sto vegnir differenzià tranter la surveglianza ierarchica e la surveglianza dals organs.⁴ La *surveglianza ierarchica* concerna las singulas derschadras ed ils singuls derschaders resp. l'ulteriur persunal da la dretgira. Ella controllescha l'adempliment dals duais conform a l'urden ed il cumportament durant il servetsch ed ordaifer il servetsch. La surveglianza ierarchica po daventar ina surveglianza disciplinara. La *surveglianza dals organs* sco surveglianza da la giustia en general ha percenter l'incumbensa da guardar che las dretgiras funcziunian (dretgira sco autorità giudiziala).

2.2 Surveglianza che concerna pliras pussanzas ed autoritàs e surveglianza entaifer las autoritàs

Areguard las pussanzas dal stadi vegn differenzià tranter la surveglianza suprema e la surveglianza.⁵ Tar la *surveglianza suprema* controllescha il parlament pliras pussanzas, entant che la *surveglianza* ha lieu entaifer la medema pussanza u autorità.

Medemamain en vista a la structura dal stadi e l'organisaziun da las autoritàs pon ins plinavant differenziar tranter la surveglianza che concerna pliras pussanzas, la surveglianza

² Cfr. DANIEL KETTIGER, Zur Revision des Systems der Justizaufsicht im Kanton Graubünden, memorandum dals 16 da settember 2020 per mauns dal DGSS.

³ Cfr. KETTIGER (nota-pe 2), cif. 2.2, p. 3.

⁴ Vesair MIRJAM E. FREY HAESLER, Aufsicht über die Justiz, en: «Justice - Justiz - Giustizia» 2017/3, cif. marg. 9; PAUL TSCHÜMPERLIN, en: Thierry Calame et al. (ed.), commentari Lescha davart il Tribunal federal da patentas, ediziun speziala «Die Aufsicht des Bundesgerichts», art. 3, cif. marg. 12; tuts dus cun renviament a REGINA KIENER, Richterliche Unabhängigkeit, Verfassungsrechtliche Anforderungen an Richter und Gerichte, habil. Berna 2000, Berna 2001, p. 297.

⁵ Cfr. FREY HAESLER (nota-pe 4), cif. marg. 8.

entaifer la giustia⁶ e la surveglianza entaifer la dretgira. Ina *surveglianza che concerna pliras pussanzas* signifitga ch'in organ dal stadi surveglia in auter organ dal stadi e tar la *surveglianza entaifer la dretgira* vegn l'activitad da surveglianza surpigliada entaifer la medema autoritad giudiziala (p.ex. surveglia il presidi da dretgira il persunal da la dretgira).

2.3 Object da la surveglianza

Surveglianza è da natira controlla; i duai vegnir constatà, sch'ina activitad u in stadi correspunda a l'incumbensa che sto vegnir ademplida ed a las basas legalas per uschia pudair trair conclusiuns.⁷ Ni la teoria ni la legiferaziun na dovran in term uniform per l'object da la surveglianza. Sa fundond sin la dogmatica da la teoria dal dretg administrativ⁸ pon ins differenziar tranter *activitad administrativa*, *activitad da giurisdicziun* ed *activitad da legiferaziun*. Mo uschia pari pussaivel da cumpigliar tut las activitads da las dretgiras.⁹

L'*activitad da legiferaziun* da dretgiras chantunalas n'è da princip suttamessa a nagina surveglianza directa d'autoritads chantunalas. Sco tar auters relaschs giuridics chantunals datti er en connex cun il relasch d'ordinaziuns resp. reglamentaziuns tras dretgiras chantunalas la pussaivladad da la controlla abstracta da las normas directamain tras il Tribunal federal. L'art. 51a CC¹⁰ autorisescha oz la Dretgira chantunala e la Dretgira administrativa ed en l'avegnir la Dretgira superiura da relaschar ordinaziuns, sch'ellas vegnan autorisadas explicitamain tenor la lescha da far quai. I n'è betg pussaivel da controllar logicamain talas ordinaziuns da la Dretgira superiura en la procedura dal dretg costituziunal tenor l'art. 55 al. 3 CC. Uschenavant che dretgiras regiunalas dastgan en l'avegnir relaschar ordinaziuns (urden da gestiun), fiss però imaginabla ina controlla en la procedura dal dretg costituziunal tras la Dretgira superiura. Pia restan en il sector da la legiferaziun tras dretgiras primarmain las pussaivladads da la surveglianza suprema tras il Cussegl grond; quellas èn limitadas a recumandaziuns ed a la privaziun resp. a la restricziun da la delegaziun legiferica sin la via da la legislaziun.

La teoria e la pratica partan dal fatg che la *giurisdicziun* è per gronda part esclusa da la surveglianza da las autoritads da surveglianza.¹¹ L'art. 52 al. 3 CC restrenscha la surveglianza da la giustia (surveglianza suprema e surveglianza) "a la gestiun ed a l'administraziun giudiziala". Uschenavant ch'èn pertutgads aspects administrativs, po la giurisdicziun dentant medemamain esser object incidental da l'examinaziun.¹² En cas d'ina organisaziun insufficienta da la giurisdicziun po l'autoritad da surveglianza vegnir activa ed examinar cunzunt sut quest punct da vista, schebain l'access a la giurisdicziun è garantì en la medema moda u sch'è avant maun (en general, pia betg en il cas singul) ina snegaziun da dretg u ina retardada da dretg.¹³

En il chantun Grischun sa restrenscha la surveglianza da la giustia pia da princip – sco formulà bain en l'art. 52 al. 3 CC – a la gestiun e sin l'administraziun giudiziala (en in vast senn). L'administraziun giudiziala è l'activitad statala che n'è ni la legiferaziun ni la giurisdicziun, mabain che vegn exercitada cun l'intent da crear las premissas persunalas e

⁶ Detagliadamain davart la surveglianza entaifer la giustia DANIEL PEIER, *Gerichtsaufsicht in der Praxis*, en: «Justice - Justiz - Giustizia» 2020/3, cif. marg. 7 ss.

⁷ Cfr. TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4), cif. marg. 10.

⁸ Cfr. PIERRE TSCHANNEN/ULRICH ZIMMERLI/MARKUS MÜLLER, *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 4. ed., Berna 2014, § 1, cif. marg. 7 ss.

⁹ Cfr. FREY HAESLER (nota-pe 4), cif. marg. 11.

¹⁰ Constituziun chantunala dal Grischun dals 14 da settember 2003, DG 110.100.

¹¹ Cfr. FREY HAESLER (nota-pe 4), cif. marg. 12.

¹² En quel senn era TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4), cif. marg. 15; FREY HAESLER (nota-pe 4), cif. marg. 12.

¹³ Cfr. TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4), cif. marg. 15.

materialas per che la giurisdicziun saja pussaivla.¹⁴ Per quest object da la surveglianza vegn era duvrà il term *surveglianza administrativa*.¹⁵ Il davos temp ha gì lieu resp. ha lieu ina midada da l'administraziun da la giustia al management da la giustia.¹⁶ Quai pretenda era da la surveglianza da la giustia da sa drizzar pli fitg tenor aspects dal management e da s'occupar cun dumondas davart l'efficacità e l'effizienz da l'actività da la giustia.¹⁷

In aspect spezial da la surveglianza administrativa è la *surveglianza da finanzas*. Er en il chantun Grischun exista in sistem da la surveglianza da finanzas cumplessiv che cumpiglia la regenza, l'administraziun e la giustia. La surveglianza da finanzas è en mauns dal Cussegl grond che po dumandar in organ da controlla independent per sustegn (art. 97 CC). L'administraziun da las dretgiras e da las autoritads da mediaziun è da princip suttamesa a la surveglianza da finanzas tras la Controlla da finanzas (art. 2 al. 1 lit. c LSF¹⁸). Las finanzas e la contabilitad en la giurisdicziun inclusiv la surveglianza da finanzas èn regladas en ina lescha speziala (art. 71 LOG¹⁹). La Dretgira chantunala controlla ed approva il preventiv ed il quint da las dretgiras regionalas (art. 71 al. 2 LOG). Suentar examinescha la Controlla chantunala da finanzas ils preventivs ed ils quints da las dretgiras regionalas, da la Dretgira chantunala e da la Dretgira administrativa resp. da la nova Dretgira superiura per mauns da la cumissiun da gestiun dal Cussegl grond (art. 71 al. 2bis LOG). En la pratica n'è l'examinaziun che la Controlla da finanzas fa però betg uschè detagliada sco quai che las reglamentaziuns legalas laschan presumar.²⁰ Las dretgiras sco organs da la surveglianza da la giustia surveglian consequentmain (a moda preventiva resp. accompagnanta) l'examinaziun da l'approvaziun dals preventivs e dals quints da las autoritads da giustia suttamestas ad ellas. L'art. 71 al. 2 LOG prevesa quai gia oz, dentant mo concernent la relaziun da la Dretgira chantunala cun las dretgiras regionalas; ins stuess eventualmain amplifitgar l'art. 71 al. 2 LOG en quel senn che las dretgiras regionalas fan il medem areguard ils quints dals uffizis e da las autoritads da mediaziun per dumondas da locaziun. Igl è recumandabel da mantegnair in sistem da la surveglianza da finanzas administrativa independent e separà da l'ulteriura surveglianza da la giustia en il senn odiern e sin il pli d'adattar uschè lunsch sco necessari l'art. 71 LOG a la nova organisaziun da la giustia.²¹

2.4 Aspects temporals da la surveglianza

Areguard il mument da la surveglianza fa la teoria la differenza tranter la surveglianza *preventiva*, *accompagnanta* e *posteriura*. La surveglianza da la giustia ha per regla lieu posteriurmain. Tar in sistem da surveglianza da la giustia da plirs stgalims vegnan però er en dumonda furmas da surveglianza preventiva resp. accompagnanta, sco per exempel sche la Dretgira superiura examinescha ils preventivs da las dretgiras regionalas (cf. art. 71 al. 2 LOG) u sche la Dretgira superiura prenda posiziun concernent ordinaziuns u l'urden da

¹⁴ Cfr. TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4), cif. marg. 14, cun rinviamet a KURT EICHENBERGER, Justizverwaltung, en: Festschrift für den aargauischen Juristenverein 1936–1986, Aarau 1986, p. 32 ss., 35; detagliadamain davart il term e l'object da l'administraziun da la giustia ANDREAS LIENHARD/DANIEL KETTIGER, Die Selbstverwaltung der Gerichte, en: «Justice - Justiz - Giustizia» 2013/3, cif. marg. 13 ff.

¹⁵ Per exempel da TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4).

¹⁶ Cfr. LIENHARD/KETTIGER (nota-pe 14), cif. marg. 19 ss.

¹⁷ Quai ha probablmain er en mira la dumonda c dal DGSS.

¹⁸ Lescha davart la surveglianza da las finanzas (LSFi) dals 19 d'october 2011, DG 710.300.

¹⁹ Lescha davart l'organisaziun giudiziala (LOG) dals 16 da zercladur 2010, DG 173.000.

²⁰ Infurmaziun da la Controlla da finanzas al DGSS. La Controlla da finanzas ha savens plitost ina rolla consultativa ch'ina funcziun da controlla en il process descrit en la lescha.

²¹ Almain remplazzar il term «Dretgira chantunala» en l'art. 71 al. 2 e 3 LOG cun «Dretgira superiura» ed il term «Dretgira chantunala e Dretgira administrativa» en l'art. 71 al. 2bis e 4 LOG cun «Dretgira superiura», sin il pli cun amplifitgar supplementarmain l'art. 71 al. 2 LOG sco suonda: «... dretgiras regionalas. Quellas examineschan ed approveschan il preventiv ed il quint da l'uffizi da mediaziun e dal post da mediaziun per dumondas da locaziun, sche quels han in'atgna contabilitad.»

fatschenta da las dretgiras regionalas resp. sche la Dretgira superiura approva questas ordinaziuns.

3. Instruments da surveglianza

3.1 En general

L'enumeraziun d'instruments da la surveglianza da la giustia che suonda n'è betg definitiva; ella sa basa sin quai che vegn numnà savens en la teoria.²²

Per che la surveglianza possia vegnir exercitada a moda efficazia ed effizienta, sto l'organ da surveglianza d'ina vart esser infurmà, quai vul dir el sto survegnir las infurmaziuns relevantas. Da l'autra vart sto el pudair prescriber mesiras effectivas sin fundament da las constataziuns ch'el ha fatg. Perquai vegn fatg ina differenza tranter instruments d'infurmaziun e d'examinaziun e mesiras tenor il dretg da controlla.

3.2 Instruments d'infurmaziun e d'examinaziun

La surveglianza da la giustia enconuscha – sco la surveglianza administrativa – en spezial ils suandants instruments per procurar per infurmaziuns:

- *rapports da gestiun* da las autoritads giudizialas subordinadas (en spezial era cun indicaziuns statisticas davart il dumber da process e liquidaziuns, ils tips da liquidaziun, la durada dals process e las pendenzas);
- *examinaziuns (inspecziuns) e discussiuns* davart il decurs da las fatschentas e dumondas d'interess communabel;
- *dretgs d'infurmaziun*, cun ils quals igl è pussaivel da s'infurmar davart dumondas singulas;
- *recurs da surveglianza* (avis tenor il dretg da controlla), cun ils quals terzs rapportan da lur observaziuns d'insuffizienz administrativa u d'in cumportament sbaglià da l'autorità da surveglianza;
- *controllas ordinadas*, cun las qualas l'autorità da surveglianza sezza u terzs incumbensads examineschan cundiziuns administrativas en las autoritads giudizialas (examinaziuns administrativas) u sbagls presuntivs da singulas commembras u singuls commembers da la dretgira u dal persunal (examinaziun disciplinara);
- *enquistas*, cun las qualas ins eruescha quant cuntenta ch'è la populaziun u ina grupp en mira (p.ex. advocatura) cun in'autorità giudiziala;
- *accompagnament* d'activitads da surveglianza d'organs da surveglianza inferiurs.

3.3 Mesiras dal dretg da controlla

La surveglianza da la giustia enconuscha – sco la surveglianza administrativa – en spezial ils suandants instruments per realisar resp. far valair las constataziuns da las autoritads da surveglianza:

- *resuns* davart l'actività da surveglianza a las autoritads giudizialas controlladas;
- *directivas* generalas (pia betg specificas tenor cas) a las autoritads giudizialas subordinadas (inclusiv directivas davart las statisticas ed ils rapports da gestiun);
- directivas resp. ordinaziuns concernent *midadas organisatoricas* ch'èn da prender per mauns;
- ordinaziun da *scolaziuns e perfecziunaments*;

²² Qua sa basa ella en spezial sin TSCHÜMPERLIN (nota-pe 4), cif. marg. 27 ss.; FREY HAESLER (nota-pe 4), cif. marg. 15 ss.; PEIER (nota-pe 6), cif. marg. 12 ss.

- *reservas d'approvaziun*, per exempel l'approvaziun dal preventiv u l'approvaziun d'ordinaziuns resp. reglaments;
- *infurmaziun da l'organ da surveglianza superiur*;
- *mesiras disciplinaras*;
- *propostas a l'organ cumpetent da betg pli eleger insatgi*.

4. Il dumber da las regulaziuns da la surveglianza da la giustia

La surveglianza da la giustia signifitga adina er in'intervenziun en l'autonomia d'ina autoritad giudiziala en sasez independenta. Perquai pretenda il princip da legalitad ina tschertezza sufficiente e per regla plitost gronda da las normas giuridicas che regleschan la surveglianza da la giustia. Las reglamentaziuns actualas da la LOG na satisfan betg a la tschertezza pretendida. Igl è recumandabel d'almain enumerar separadamain en la LOG ils instruments da surveglianza da las autoritads da la surveglianza da la giustia.

A las reglamentaziuns concernent examinaziuns administrativas ed examinaziuns disciplinaras vegn fatg oz las medemas pretensiuns sco en general al dretg da procedura. Las autorizaziuns d'examinaziun e las eventualas mesiras ston vegnir menziunadas en ina lescha formala. Medemamain ston vegnir reglads ils principis dal process ed eventuals dretgs da partida. La LOG reglescha bain sufficientamain las mesiras disciplinaras sco talas (art. 64 LOG). La procedura disciplinara na vegn però insumma betg reglada.

Sche l'organ da la surveglianza da la giustia duai pudair incumbensar terzs da far examinaziuns, sto quai esser previs explicitamain uschia en la lescha. Tenor il dretg vertent pudess la Dretgira superiura incumbensar sulettamain la Controlla da finanzas cun in'examinaziun speziala (pertutgant la surveglianza da finanzas) (art. 13 al. 1 LSF).

5. La dumonda a

Co pon ins concepì a moda pli efficazia ed effizienta ils meds da surveglianza existents? Tge mesiras stuess ins prender?

Ils meds da surveglianza na pon betg vegnir concepids a moda pli efficazia u effizienta en la lescha (q.v.d. en la LOG). I vegn ad esser chausa da la Dretgira superiura da concepì a moda efficazia ed effizienta sia atgna activitad da surveglianza sin il stgalim d'ina ordinaziun e l'activitad da surveglianza da las dretgiras regionalas cun agid d'ina u pliras ordinaziuns e directives. Per ina surveglianza efficazia ed effizienta dals uffizis e las autoritads da mediaziun per dumondas da locaziun vegni ad esser decisiv che la Dretgira superiura garanteschia cun agid da directives e formulars fixs *in'activitad da surveglianza da las dretgiras regionalas unifurma (standardisada) en l'entir Grischun*. Per che l'activitad da surveglianza saja effizienta, èsi impurtant ch'ils andaments vegnian standardisads in tschert tant. En general pon ins augmentar l'effizienz da la surveglianza da la giustia cun realisar *las activitads da surveglianza a maun da rasters da criteris e glistas da controlla standardisadas*.

En la LOG pon sulettamain vegnir fixads principis da l'activitad da surveglianza, cun ils quals il Cussegl grond sco autoritad da la surveglianza suprema po lura mesurar l'efficacitad e l'effizienz da l'activitad da surveglianza da la Dretgira superiura e da las dretgiras regionalas. Tals principis en la LOG pudessan p.ex. esser che

- l'activitad da surveglianza duai esser efectiva ed effizienta;
- l'activitad da surveglianza duai esser transparenta e suandabla;
- l'activitad da surveglianza duai sa basar sin cifras-clav relevantas;
- la realisaziun da mesiras ordinadas tenor il dretg da controlla sto vegnir controllada;
- l'activitad da surveglianza duai vegnir evaluada ed adattada periodicamain.

Per pussibilitar a la Dretgira superiura ed a las dretgiras regiunalas in'activitad da surveglianza adequata e correcta (che reagescha er a moda flexibla sin novs fatgs) duess la LOG prevesair ina paletta uschè vasta sco pussaivel d'instruments da surveglianza potenzials.

Sco gia menziunà duai il sistem da la surveglianza da finanzas – cun las adattaziuns necessarias a la nova organisaziun giudiziala – vegnir mantegnì senza midadas.

6. La dumonda b

Tge meds da surveglianza supplementars pudess ins introducir? Quant enavant meglierass quai la controlla da l'administraziun giudiziala? Tge mesiras stuess ins prender per implementar tals meds da surveglianza?

Sco gia menziunà duai la LOG prevesair ina *paletta uschè vasta sco pussaivel d'instruments da surveglianza potenzials*. En quest regard vegn renvià a la glista sut cifra 3.

I vegn recumandà da stgaffir en la LOG la pussaivladad da far examinaziuns administrativas e da reglar quellas a moda giuridicamain suffizienta. In exempel per ina tala reglamentaziun chatt'ins en il dretg da l'organisaziun giudiziala dal chantun da Zug.²³

Plinavant vegn recumandà da stgaffir la cumpetenza per la Dretgira superiura da pudair realisar atgnas examinaziuns administrativas ed examinaziuns disciplinas e da pudair incumbensar sin dumonda da las dretgiras regiunalas terzs (expertas ed experts, interpresas spezialisadas) cun examinaziuns administrativas ed examinaziuns disciplinas dal champ da surveglianza da las dretgiras regiunalas. Per examinaziuns administrativas, che han savens in tschert focus, èn bleras giadas necessarias las enconuschientschas professiunalas relativas che mancan savens a las personas giudizialas. Tar examinaziuns disciplinas è sin fundament da la proximitad reala e persunala la parzialitad ed uschia era la recusaziun da personas giudizialas savens in tema. Ultra da quai poi era "politicamain" esser bun d'incumbensar cun l'examinaziun ina persuna spezialisada extrachantunala cun buna reputaziun.

Las personas che *implementeschan* instruments da surveglianza ston vegnir scoladas. Surtut vegni ad esser impurtant ch'il persunal da las dretgiras regiunalas che s'occupa dals instruments da surveglianza frequentia ina scolaziun resp. in perfecziunament central. Tar tschertas activitads da surveglianza da las dretgiras regiunalas, per exempel tar l'inspeziun da las autoritads giudizialas subordinadas, pudessi esser d'avantatg, sche personas cun experientscha accumpognan las personas che exequeschan l'emprima giada l'activitad da surveglianza. En il senn dal management da savida pudessi plinavant esser util da far ina "collecziun da cas" areguard las activitads da surveglianza. I vegn recumandà a la Dretgira superiura d'elavurar e publictar ensemen cun il DGSS in *concept d'implementaziun*.

7. La dumonda c

Existan ulteriuras mesiras, cun las qualas ins pudess meglierar la controlla (e la regulaziun) da l'administraziun giudiziala?

Per in'activitad da surveglianza efficazia èsi impurtant ch'i dettia – sco menziunà a l'entschatta – *statisticas e cifras-clav relevantas* davart l'activitad giudiziala (ed era davart l'activitad da surveglianza). I valess eventualmain la paina d'examinar quant adattadas ch'èn las statisticas existentas per la controlla e la surveglianza. Per la liquidaziun da cuntraversas giuridicas a temp util tenor la Constituziun signifitga quai che era *la durada da la liquidaziun* stuess vegnir registrada. En quest regard fissi era da ponderar, sch'ins pudess lavurar cun

²³ Vesair §§ 80-82 da la lescha davart l'organisaziun da la giurisdicziun civila e la procedura penala (Lescha davart l'organisaziun giudiziala, LOG) dals 26 d'avust 2010, [BGS 161.1](#)

tscherts standards²⁴, cun ils quals ins ha gia fatg experientschas a l'exteriur. La maioritad da las statisticas da dretgira actualas na permetta betg da metter en relaziun il dumber da cas resp. il dumber dals cas liquidads e l'engaschament da persunal ed uschia las resursas persunalas necessarias. Ina tala relaziun po mo vegnir etablida cun agid d'ina sistem d'ina gestiun da fatschentas sa basond sin valurs da fatschenta evaluadas. L'(emprima) eruida da valurs da fatschenta è però fitg pretensiusa e relativamain nova en Svizra. La tematica da la gestiun da fatschentas è memia voluminusa per vegnir tractada en il rom da quest memorandum.²⁵

In'ulteriura pussaivladad da stgargiar l'activitad da surveglianza fiss da *certifitgar* las autoritads giudizialas controlladas tenor ils principis da tschertas normas e tscherts labels da systems da management. Per ina gronda part da l'activitad administrativa d'ina autoritad giudiziala stuess l'autoritad da surveglianza mo pli controllar, sche la certificaziun, resp. la recertificaziun periodica è vegnida fatga. La certificaziun tenor ISO 9001 na para però betg exnum adattada per autoritads giudizialas ed in label da qualitat per autoritads giudizialas n'exista anc betg. Cun 11 dretgiras regionalas resp. 11 uffizis ed autoritads da mediaziun per dumondas da locuziun fissi però da ponderar, sch'i na curvegniss betg d'elavurar manuals d'organisaziun cun process standardisads prescrits da l'administraziun giudiziala.

Per talas mesiras supplementaras n'èn dentant betg necessarias determinaziuns en la lescha (LOG). Per betg surchargiar il process oramai gia pretensius da sviluppar l'organisaziun da la Dretgira superiura vegni recumandà – cun excepziun d'ina emprima examinaziun da las statisticas – da prender per mauns talas mesiras supplementaras pir suenter il process da fusiun da la Dretgira chantunala e la Dretgira administrativa.

21 d'avrigl 2021/D. Kettiger

²⁴ Per exempel perioda tranter l'entrada d'ina dumonda da mediaziun e la fixaziun dal termin da mediaziun (a) e perioda tranter la fixaziun dal termin e l'execuziun dal termin (b). Cun il temp pon ins lura era fixar valurs prevesidas, per exempel per a ina valur da ≤ 3 dis, per b ina valur da ≤ 30 dis.

²⁵ L'autur stat gugent a disposiziun per explitgar detagliadamain questa tematica. El è stà participà a la gronda part dals studis davart la gestiun da fatschentas en ina funcziun directiva. I vegn renvià en spezial ad ANDREAS LIENHARD/DANIEL KETTIGER/HANSPETER USTER/DANIELA WINKLER, Geschäftslast sowie Aufbau- und Ablauforganisation der Gerichte und der Staatsanwaltschaft im Kanton Basel-Stadt, rapport final dals 15 da schaner 2015, https://www.kettiger.ch/fileadmin/user_upload/Dokumente/Downloads/BS_Justiz_Schlussbericht_def_150212.pdf.